

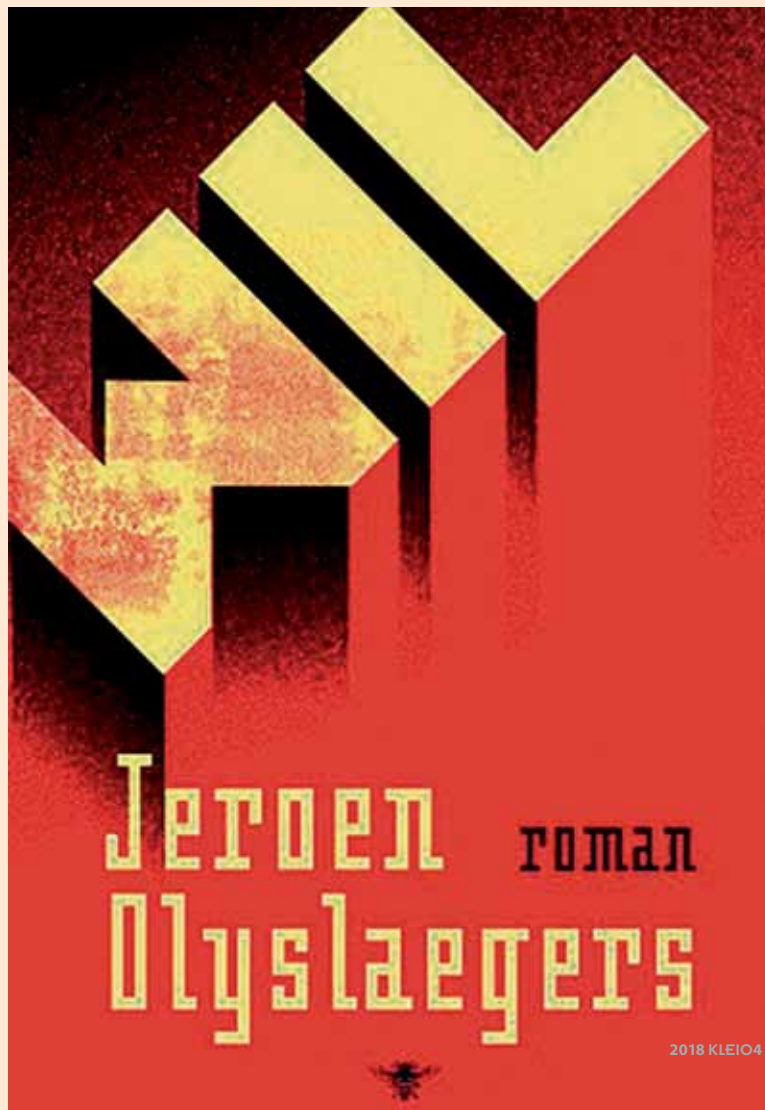
Roman over een tweezak

In de roman *Wil* van Jeroen Olyslaegers, die zich in Antwerpen afspeelt tijdens en na de Tweede Wereldoorlog, vertelt de hoofdpersoon aan zijn achterkleinzoon onder andere over zijn oorlogsverleden. Het is geen episode waar hij louter met trots op kan terugkijken. Hij ziet zichzelf als een 'tweezak', het Vlaamse woord voor iemand met twee gezichten, mooi en lelijk, positief en negatief tegelijk. Enerzijds koestert hij idealen, bijvoorbeeld wanneer hij in zijn alter ego Angelo kruipt en gedichten schrijft of als hij zijn gelukzaligheid vindt in de liefde voor de beeldschone Yvette, zijn toekomstige vrouw. Anderzijds werkt hij zonder scrupules mee als hulpagent aan de arrestaties van Joden. In de diamantstad met zijn uitgebreide Joodse gemeenschap vinden die veelvuldig plaats. Dubbelzinnig is bovendien dat hij hand- en spandiensten verricht voor het Antwerpse verzet. Daarbij wil het toeval dat hij een man, die hij eerder met een collega heeft opgebracht, op zijn schuiladres van eten en drinken voorziet. Het ambigue doet enigszins denken aan *De donkere kamer van Damokles*, de befaamde oorlogsroman van W.F. Hermans, waarin de hoofdfiguur Osewoudt in opdracht van de illegaliteit – althans dat denkt hij – liquidaties uitvoert en uiteindelijk door de geallieerden wordt berecht. Held of antiheld? Het existentialistische dilemma geldt ook voor de protagonist in *Wil*. De lezer dient zelf zijn keuze te bepalen. Binnen zijn familie bestaat er echter geen twijfel over de foute rol, want na de oorlog keert iedereen zich van hem af. Als laatste van zijn intimi zijn vrouw. Maar dan heeft inmiddels zijn kleindochter, die zich altijd sterk tot hem voelde aangetrokken, zich van het leven beroofd. Naast literaire kwaliteiten laat de roman een aantal non-fictieve

aspecten zien, die in het bijzonder historici zullen boeien. Ik noem de onverschilligheid bij vele Antwerpenaren voor wat er om hen heen gebeurt. Alsof de wereld niet in brand staat. Het uitgaansleven met winkel- en terrasbezoek en het feesten in nachtclubs gaan gewoon door. Pas aan het einde van de oorlog treedt daar stagnatie in op. Ondertussen heerst er een antisemitische sfeer en woedt er een verbeterde jacht op de Joden. Weinigen lijken zich om hun lot te bekommeren. Ook de diamantindustrie – voor Duitsland van groot belang – moet coûte que coûte blijven draaien, al of niet met Joodse diamantbewerkers. En niet in het minst exploderen aan het einde van de oorlog en de periode erna de politieke tegenstellingen in de stad. Ze ontaarden in gewelddadige confrontaties en moordpartijen.

Wat het laatste betreft, kleeft er ook bloed aan de handen van het hoofdpersoon. Recensenten van verscheidene dag- en weekbladen hebben de roman overladen met sterren. Niet verwonderlijk. In krachtige taal en een wervelende stijl, doorspekt met kanttekeningen en commentaren, wat weer associaties oproept met *De Kapellekensbaan* van Louis Paul Boon, pakt Jeroen Olyslaegers de lezer vanaf de eerste bladzijde bij de lurven om hem niet meer los te laten. Ook voor havo- en vwo-leerlingen is *Wil* mijns inziens een aanrader. Zij kunnen er hun boekenlijst Nederlands mee upgraden en als bonus op hun mondelinge examen verbanden leggen met andere hoogtepunten uit de moderne literatuur.

Gert Moleman ■

Wil. Jeroen Olyslaegers (De Bezige Bij, Amsterdam 2016), 304 blz., € 19,99